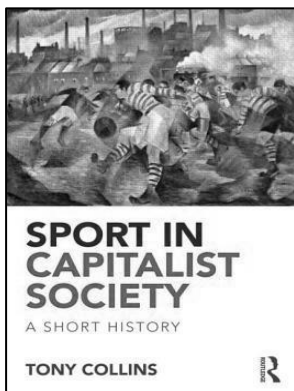

Book Review:

Sport in Capitalist Society: A Short History

กัมปนาท เบ็ญจนาวิ*

Collins, Tony. 2013.

Sport in Capitalist Society: A Short History.

New York: Routledge, 178 pages

Tony Collins ศาสตราจารย์ทางด้านประวัติศาสตร์และผู้อำนวยการ the International Centre for Sports History & Culture ณ มหาวิทยาลัย De Montfort ในเมือง Leicester ประเทศอังกฤษ Collins มีความสนใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์กีฬา จึงนำมาสู่การนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับกีฬาสสมัยใหม่ (Modern sport) ภายใต้สังคมทุนนิยม (Capitalism society) ในหนังสือที่ชื่อ Sport in Capitalist Society: A Short History โดยใช้การอธิบายประวัติศาสตร์ของกีฬาสสมัยใหม่ผ่านการศึกษาเชิงวัตถุนิยมประวัติศาสตร์ (Historical Materialist approach)

* นักวิชาการอิสระ (Independent scholar) Email: kampanart_@hotmail.com

งานเขียนชิ้นนี้ของ Collins พยายามชี้ให้เห็นว่า กีฬาสสมัยใหม่¹ ถือเป็นผลผลิตหนึ่ง (product) ของระบบทุนนิยม โดยพิจารณาจากบทบาทและการมีส่วนร่วมในสังคมกีฬาของชนชั้นกลาง (middle-class) ที่เพิ่มมากขึ้นในยุคอุตสาหกรรม จากเดิมในยุคก่อนสังคมอุตสาหกรรม (pre-industrial society) ที่กีฬาถูกจำกัดเป็นการละเล่นของชนชั้นนำ (aristocracy) เท่านั้น

การเปลี่ยนแปลงของสังคมกีฬาสมัยใหม่สำหรับ Collins จึงเกิดจากสาเหตุของการต่อสู้และการมีบทบาทของชนชั้นกลางและกลุ่มคนที่เคยถูกจำกัดสิทธิทางกีฬาในอดีตอย่างกลุ่มผู้หญิงและกลุ่มคนผิวสีต่าง ๆ (non-white people) ที่มีต่อสังคมกีฬาเพิ่มมากขึ้นในยุคอุตสาหกรรม

หนังสือเล่มนี้ของ Collins ประกอบด้วยเนื้อหาจำนวน 15 บท โดยบทที่ 1 *Capitalism and the birth of modern sport* และบทที่ 2 *Class conflict and the decline of traditional games* เป็นการกล่าวถึงจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงสู่กีฬาสสมัยใหม่ อันเกิดจากความขัดแย้งระหว่างชนชั้นนำและชนชั้นกลางในช่วงศตวรรษที่ 17-19 เนื่องจาก กีฬาในยุคก่อนสังคมอุตสาหกรรมเป็นการละเล่นที่ถูกกำหนดโดยชนชั้นนำหรือยึดโยงกับความเชื่อทางศาสนา ชนชั้นกลางและชนชั้นแรงงานจึงถูกจำกัดสิทธิในการเล่นกีฬาในยุคแรก กีฬายุคใหม่จึงเกิดขึ้นจากความพยายามของชนชั้นสูง (upper class) ที่พัฒนาตัวเองจากชนชั้นกลาง ในการเข้ามามีส่วนร่วมกับกีฬาของชนชั้นนำ เช่น การก่อตั้งหรือเข้าไปเป็นสมาชิกชมรมหรือสโมสรกีฬา (club) ต่าง ๆ รวมถึงชนชั้นแรงงาน (working class) ก็พยายามต่อต้านกีฬาแบบดั้งเดิม (tradition game) อย่างการแข่งม้าหรือกีฬาชนไก่ ที่เป็นการละเล่นของชนชั้นนำ และผลักดันให้เกิดกีฬาของชนชั้นแรงงานให้เกิดขึ้นอย่าง กีฬาฟุตบอล ที่เคยถูกมองว่าเป็นการละเล่นของคนจน (poor folks)

¹ Collins เน้นศึกษาที่กีฬาสสมัยใหม่เป็นหลัก มีความแตกต่างจากกีฬาในยุคแรก ๆ ที่เป็นการละเล่นที่เลียนแบบจากสัตว์ เช่น การแข่งขันล่าสัตว์ หรือการวิ่งแข่ง เป็นต้น ยังไม่มีกฎกติกาหรือรูปแบบของการแข่งขันที่ชัดเจนเหมือนกีฬาสสมัยใหม่

ส่วนบทที่ 3 ถึงบทที่ 5 Collins พยายามกล่าวถึงอุดมการณ์ (ideology) ในฐานการเมืองเชิงลึก (deep politic) ที่ปรากฏขึ้นในสังคมกีฬาสมัยใหม่ บทที่ 3 *Sport, nationalism and the French Revolution* เป็นการกล่าวถึงการใช้เรื่อง ความเสมอภาค (fairness) ซึ่งเป็นพื้นฐานของกีฬา ใช้เป็นส่วนหนึ่งของการตอบโต้อุดมการณ์ชาตินิยม (nationalism) ที่เกิดขึ้นในช่วงปฏิวัติฝรั่งเศส (Napoleonic war) ประเทศอังกฤษใช้กีฬาอย่าง กีฬามวย (boxing) เป็นส่วนหนึ่งส่งเสริมความเสมอภาคให้เกิดขึ้นในยุโรป

ส่วนการเกิดขึ้นของกีฬาระดับมือสมัครเล่น (amateurism) ในฐานะส่วนหนึ่งของการต่อสู้เชิงอุดมการณ์ของชนชั้นกลางผ่านกีฬา ถูกอธิบายไว้ในบทที่ 4 *The middle-class invention of amateurism* โดย Collins อธิบายว่า แนวคิดเรื่องมือสมัครเล่นเกิดขึ้นเพื่อตอบโต้แนวคิดเรื่องมืออาชีพ (professional) ที่ถูกชนชั้นนำและสถาบันของชนชั้นนำผูกขาดการกำหนดบุคคลที่สามารถเป็นนักกีฬามืออาชีพ โดยหลักการพื้นฐานของนักกีฬามือสมัคร คือ การเปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถเล่นกีฬาได้อย่างเสมอภาค² และลดมุมมองต่อการแข่งขันเพื่อชัยชนะ (competition for victory)

และบทที่ 5 *Women and the masculine kingdom of sport* เป็นกล่าวถึงอุดมการณ์ความเป็นชายที่อยู่ในสังคมกีฬา เนื่องจาก กีฬาถูกมองว่ามีพื้นฐานจากความเป็นชาย (masculine), ทหาร (militaristic) และความรักชาติ (patriotic) จึงทำให้ผู้หญิงถูกจำกัดสิทธิ แต่ต่อมาการเข้าไปมีส่วนร่วมตามชมรมและสโมสรกีฬาต่าง ๆ เช่น แบดมินตัน ปิงปองหรือเทนนิสของกลุ่มผู้หญิงชนชั้นสูง ทำให้ผู้หญิงได้เริ่มมีโอกาสเข้าสู่สังคมกีฬาเพิ่มมากขึ้น ทั้งกีฬาประเภทที่มีเพียงผู้หญิงหรือกีฬาคู่ร่วมกับผู้ชาย

ส่วนในบทที่ 6 *The Victorian sporting industrial revolution* บทที่ 7 *Sport and the age of Empire* และบทที่ 9 *Soccer's rise to globalism* เป็น 3 บทที่

² นำไปสู่การเกิดขึ้นและการขยายตัวของสถาบันทางด้านกีฬาของชนชั้นกลางอย่าง the Football Association (1863) the London Amateur Athletic (1866) หรือ The Marylebone Cricket Club (MCC) รวมถึงการแข่งขันกีฬาในระดับมหาวิทยาลัยและโรงเรียนของรัฐ (public school)

Collins กล่าวถึง การขยายตัวของธุรกิจกีฬาเชิงพาณิชย์ (commercial) ในระดับโลก พร้อมกับการเกิดขึ้นของความคิดเรื่องจักรวรรดิ (empire) ของอังกฤษ โดยมีจุดเริ่มต้นจากวัฒนธรรมบ้าคลั่งกีฬา (sport mania) ในยุค Victorian โดยเฉพาะกีฬาฟุตบอล คริกเก็ตและรักบี้ ซึ่งทำให้เกิดนักกีฬามืออาชีพและโปรโมเตอร์มืออาชีพ (Promoter) ขึ้น ในช่วงศตวรรษที่ 19 ซึ่ง Collins มองว่าเป็นช่วงของการปฏิวัติอุตสาหกรรมกีฬา³ ก่อนที่กีฬาเชิงพาณิชย์และวัฒนธรรมบ้าคลั่งกีฬาของอังกฤษค่อย ๆ กระจายไปยังประเทศอื่น ๆ พร้อมกับการขยายตัวของจักรวรรดิอังกฤษ ผ่านการสร้างความร่วมมือด้านกีฬาของอังกฤษกับประเทศต่าง ๆ จนเกิดเป็นองค์กรกีฬาระหว่างประเทศ และ การสร้างความคิดเรื่องสุภาพบุรุษ (gentleman) ของนักกีฬาผ่านระบบศึกษาแบบจักรวรรดิ (the Imperial educational system) ของอังกฤษ

ผลจากการขยายตัวของแนวคิดจักรวรรดิในช่วงศตวรรษที่ 20 ได้เป็นส่วนหนึ่งที่นำไปสู่การต่อสู้ของประเทศมหาอำนาจเพื่อครองความเป็นจักรวรรดิของโลก ทั้งในรูปแบบของสงคราม การเมือง เศรษฐกิจ ไม่เว้นแม้แต่กีฬา โดยที่ Collins ได้กล่าวถึงไว้ในบทที่ 10 *The second revolution: sport between the world wars* และบทที่ 12 *Sex, drugs and sport in the Cold War* กีฬาในช่วงสงครามเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นประโยชน์มหาอำนาจใช้ในการสร้างชาติ (nation-building) ด้วยการใช้นักกีฬาทีมชาติเป็นตัวแทนของชาติ ในการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติต่าง ๆ รวมถึงมีความพยายามในการตั้งกล่าวหาโจมตีประเทศศัตรูในประเด็นต่าง ๆ เช่น เรื่องเพศ เชื้อชาติ การโกงหรือไม่เว้นแม้แต่การใช้สารกระตุ้น โดยเฉพาะกรณีของนักกีฬาของประเทศโซเวียตในการแข่งขันโอลิมปิกเกมช่วงทศวรรษที่ 1960 ที่ถูกประเทศต่าง ๆ ตั้งข้อสงสัยและกล่าวหาโจมตีในเรื่องของการใช้สารกระตุ้น

³ Collins อธิบายถึง องค์ประกอบ 3 อย่างที่เป็นปัจจัยทำให้เกิดการปฏิวัติกีฬาของกลุ่มประเทศที่สื่อสารภาษาอังกฤษ เกิดขึ้นจากชนชั้นแรงงานในอุตสาหกรรม วัฒนธรรมของชาติที่เป็นปีกแผ่น และพลังความนิยมในกีฬาของมวลชนที่เกิดขึ้น องค์ประกอบทั้งสามอย่างนี้มีส่วนทำให้อังกฤษก้าวสู่การยุคจักรวรรดิ

ในช่วงของสงคราม ประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ ได้ใช้เทคโนโลยีสื่อ (media) ที่ถูกพัฒนาขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวอย่าง วิทยุและโทรทัศน์ถ่ายทอดการแข่งขันกีฬา เพื่อเป็นการสื่อสารแก่ประชาชนและยังใช้สื่อเป็นส่วนหนึ่งในการโจมตีนักกีฬาประเทศอื่น ซึ่งการใช้สื่อกับกีฬาในการสร้างชาติของรัฐในช่วงสงคราม รวมถึงการเกิดขึ้นของช่องโทรทัศน์จำนวนมากที่มีการแข่งขันแย่งชิงลิขสิทธิ์ในการถ่ายทอดการแข่งขันกีฬาต่าง ๆ ซึ่ง Collins กล่าวไว้ในบทที่ 14 *The revolution is being televised*⁴ และบทที่ 15 *Winners and losers: sport in the New World Order* ได้นำไปสู่เกิดการปฏิวัติของกีฬาครั้งที่สอง โดยเฉพาะลิขสิทธิ์การถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาต่าง ๆ ได้นำไปสู่รายได้มหาศาลของทีมกีฬาและนักกีฬา อย่างเช่น Olympic Game ที่ Munich ช่วงทศวรรษที่ 1970 คณะกรรมการโอลิมปิกสากล (IOC) มีรายได้จากการถ่ายทอดสดจำนวน 17.8 ล้าน คิดเป็น 97% จากรายได้ทั้งหมด

ส่วนในบทที่เหลือประกอบด้วย บทที่ 8 *Unfair play: the racial politics of sport* บทที่ 11 *Revolutionary sport* และบทที่ 13 *Taking sides in the 1960s* เป็นการกล่าวถึงกระแสของการใช้กีฬาเป็นส่วนหนึ่งในการต่อต้านจักรวรรดิ (counter-empire) และต่อต้านปัญหาความไม่เท่าเทียมที่เกิดขึ้นในวงการกีฬา อย่างประเด็นเกี่ยวกับการจัดลำดับทางเชื้อชาติ (racial hierarchy) โดยเฉพาะเหตุการณ์การต่อสู้เชิงสัญลักษณ์ของนักกีฬาผิวสีในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 และศตวรรษที่ 20 เช่น Muhammad Ali, Tommie Smith หรือ John Carlos รวมถึงประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชน (civil rights) สิทธิของนักกีฬาและการเคลื่อนไหวของนักกีฬาในฐานะชนชั้นแรงงาน (Workers' sport movement)

นอกจากนี้ ในส่วนของบทสรุป (Conclusion: what future for sport?) Collins ยังได้กล่าวถึง สังคมกีฬาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต มีประเด็นที่น่าสนใจ 3 ประเด็น ได้แก่ การใช้สัญลักษณ์ (symbol) ที่แสดงถึงความเป็นชาตินิยม เพศ ชนชั้น

⁴ Collins อธิบายถึง องค์ประกอบ 3 อย่างที่เป็นปัจจัยทำให้เกิดการปฏิวัติกีฬาครั้งที่สอง เกิดขึ้นจากสื่ออย่างโทรทัศน์ ที่เป็นทั้งช่องทางในการโฆษณาการแข่งขันกีฬาและช่องทางสร้างรายได้แก่นักกีฬาและทีมกีฬาชนิดต่าง ๆ

เชื้อชาติที่จะเกิดขึ้นอยู่ หรือประเด็นกีฬาในฐานะธุรกิจขนาดใหญ่ของโลก และธุรกิจคู่ขนานกับกีฬาอย่างการพนันที่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับสังคมกีฬา

สำหรับข้อจำกัดของการศึกษาประวัติศาสตร์กีฬาในสังคมทุนนิยมของหนังสือเล่มนี้ที่สำคัญ คือ Collins ใช้วิธีศึกษาแบบวัตถุนิยมประวัติศาสตร์เพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงของสังคมกีฬา ทำให้การอธิบายที่เกิดขึ้น Collins จึงพยายามเชื่อมโยงให้เห็นถึงการเมืองเชิงลึกที่เกิดขึ้นในสังคมกีฬา ผ่านการอธิบายการต่อสู้ระหว่างชนชั้นต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม การอธิบายของ Collins ในส่วนของการปฏิวัติสังคมกีฬาในช่วงศตวรรษที่ 20 รวมถึงการศึกษาของผู้เขียนเอง (2558) เรื่อง *เศรษฐศาสตร์การเมืองของการเปลี่ยนผ่านสู่ฟุตบอลอาชีพในประเทศไทย* ยังพบว่า ชนชั้นต่าง ๆ สามารถร่วมกันมีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมกีฬาในฐานะพันธมิตรได้ โดยเฉพาะบทบาทของนักกีฬา เจ้าของทีมหรือสโมสร แฟนกีฬา รัฐและสื่อ จึงทำให้การอธิบายผ่านความขัดแย้ง (conflict) อาจไม่สามารถเป็นคำอธิบายได้สำหรับทุกกรณีศึกษา (space) หรือทุกช่วงเวลา (time)